

Monumentnummer*: 510264

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 03 september 1999
Kadaster deel/nr 82747/19

Woonplaats* Zeist Gemeente* Zeist Provincie* Utrecht

Locatiennaam Zeist Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Zeist Sectie* L Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel 1378

Omschrijving**

Inleiding

De Oosterkerk is in 1935 ontworpen door de architect B.W. Plooy in opdracht van de gereformeerde kerkeraad van Zeist. Voordat Plooy, die meerdere protestantse kerken in ons land heeft ontworpen, de opdracht verwierf werden door A. van Doorn uit Rotterdam en architect Krijgsman (chef de bureau bij Th. Stuivinga) voorontwerpen gemaakt. Het gebouw bevatte oorspronkelijk 1228 zitplaatsen en is op 16 april 1936 officieel in gebruik genomen. In tegenstelling tot de traditionele kerkontwerpen heeft Plooy bij de bouw van deze kerk zijn ontwerp gebaseerd op een wig-of waaivormige plattegrond. Deze plattegrond ontstaat door twee éénbeukige schepen in een punt te laten samenkomen. De vorm van de plattegrond komt voorts tot uitdrukking in de opbouw, de dakvorm en de kapconstructie van de kerk. Dit type plattegrond is van belang voor de latere ontwikkelingen in de protestantse kerkbouw.

Omschrijving

Het op de hoek van de Woudenbergseweg en het Laantje Zonder Eind gelegen KERKGEBOUW is op wigvormige plattegrond opgetrokken en telt één bouwlaag onder elkaar snijdende zadeldaken, die gedekt zijn met geglazuurde Hollandse pannen. Op de nok van het dak, op het punt waar de twee zadeldaken bij elkaar komen, bevindt zich een dakruiter. Deze heeft een driezijdige spits die gedekt is met leien en bekroond wordt door een torenhaan. Aan de zuidwestzijde van het pand bevindt zich een bouwvolume dat de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

vergaderzalen en een woning bevat. De gevels zijn gemetseld in Vlaams verband. Verwant aan de Amsterdamse Schoolstijl zijn verschillende accenten aangebracht in siermetselwerk, zoals verticale baksteenlagen en strekkenlagen. De vensters van de kerkruimte zijn samengestelde smalle stalen strokenvensters, die gescheiden worden door muurdammen.

De gevel aan de noordoostzijde (de Woudenbergseweg) bestaat uit drie topgevels. De middelste topgevel, die lager en smaller is dan de buitenste, bevat de hoofdingang, die bestaat uit een stolpende rondboogvormige houten deur in een ondiep gemetseld rondboogvormig portaal. Het portaal is geaccentueerd met een geprofileerde strek met een natuurstenen sluitsteen. Boven het portaal bevat de gevel een dubbel strokenvenster met muurdam. Aan de onderzijde van deze muurdam bevindt zich een naar voren uitstekend natuurstenen blok. Rechts naast de hoofdingang is in het trasraam een gedenksteen geplaatst met de tekst: "Deze gedenksteen werd geplaatst door Ds. J. Gillebaard den eersten augustus van het jaar 1935". De buitenste twee topgevels, die identiek zijn, bezitten beiden een ingang, bestaande uit dubbele houten deuren onder een vlak afdak, waarboven drie bovenlichten met muurdammen zijn geplaatst. De vensters worden over dezelfde breedte als verdiept liggende gevelvelden in het metselwerk naar boven toe voortgezet en sluiten aan op hoog opgaande driestrooms glas-in-lood vensters gescheiden door muurdammen. Ter weerszijden van de ingang zijn in de gevel driestroomsvensters gezet. In de top van de gevel is een galmgat aan te treffen. De gevels tussen de middelste en de buitenste topgevels bevatten onder de uitstekende dakgoot eveneens vensters. Op trasraamhoogte zijn gemetselde plantenbakken aangebracht.

De linkerzijgevel van het schip wordt gekenmerkt door een door het dakschild heen stekend bouwdeel onder plat, geleed door steunberen en muurdammen en zes verticale glas-in-lood strokenvensters bevattend. Links van dit geveldeel loopt het dakschild lager door en springt de gevel naar voren. Dit deel van de gevel bezit een portaal met een ingang naar de vergaderruimten. De rechterzijgevel van het schip van de kerk is grotendeels identiek en gespiegeld aan het linkerdeel. Deze gevel bevat geen entreeportaal. Rechts van het schip van de kerk is een uitbouw onder plat gezet die een trappenhuis herbergt. De achterzijde van de kerk wordt gevormd door een bouwdeel, dat haaks op de wigvorm van de kerk staat en de kosterwoning annex zaalruimten herbergt. Dit bouwdeel heeft een samengestelde plattegrond en telt één bouwlaag onder een samengestelde kap met wolfeinden terwijl de zijgevels van het bouwdeel zijn uitgevoerd als topgevels met steekkappen. De achtergevel bevat zowel op de begane grond als op de verdieping acht vensters met bovenlichten. Het woonhuisdeel bevindt zich aan de zijde van het Laantje Zonder Eind. De plattegrondindeling is grotendeels origineel. In het interieur van de kerk valt als eerste de ruimtewerking op die ontstaan is door de wigvormige plattegrond. Bijzonder is de constructie van de kap, bestaande uit houten driescharnierspanten met natuurstenen gewelfaanzetten. In de bevestiging zijn zogenaamde bulldog-kramplaten aangebracht. De vorm van de balkonafscheidingsen in de kerk is karakteristiek.

Tot de meest opvallende decoraties van het interieur behoren de gekleurde glas-in-lood ramen, die zijn uitgevoerd door het atelier voor kunstnijverheid A.C. Valstar uit De Bilt naar een ontwerp van Jaap Valstar. Voorts bevatten het entreeportaal en de gang achter de kerk nog de originele tegelwanden.

Tot de inventaris behoren onder meer de originele kerkbanken op de begane grond en op de balkons, alsmede de uiterlijke verschijningsvorm van het orgel, dat in 1935 is gebouwd door de firma Flentrop en is voorzien van het zogenaamde Pneumatische Kegelladensysteem. Het in 1944 voltooide instrument valt behoudens zijn verschijningsvorm buiten de bescherming.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De gereformeerde Oosterkerk uit 1935 is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een religieuze ontwikkeling en is van architectuurhistorische waarde vanwege het bouwtype, de gaafheid van het exterieur en interieur met decoraties en vanwege de plaats in het oeuvre van architect B.W. Plooy. Tenslotte kent het object een ensemblewaarde vanwege de ligging van de kerk aan de Woudenbergseweg in een boomrijke omgeving.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Kerk